Reformatorische Opvoeding

Blad van het Instituut voor Reformatorisch Onderwijs (IRO)
nr. 10 - 30 mei 2026

CALVIJN - TUSSEN ACHTERBUURT EN WILDERNIS

In de leer van Calvijn gaat het niet slechts om het geloof, maar ook om het roepen.
Het geloof is in de leer van Calvijn het nauwkeurig en volkomen kennen van God, wat bezield moet worden door het roepen. Dan is het een levend geloof, zo niet, dan is het dood. Het gaat niet zomaar om een historisch kennen, maar om een geestelijk kennen. Er is dus veel vals geloof, waar Calvijn tegen waarschuwt.

Calvijn waarschuwt in zijn verklaring van 1 Johannes tegen blinkende deugden die uit een onzuiver hart voortkomen. Voor God stinken ze. Er ligt het probleem van de mystificering van de natuur, dat men shortcuts heeft gemaakt in de natuur wat tot stad en substad is geworden, terwijl God ons dieper in de wildernis roept. Dan moet men het gehele pad begaan en geen stappen overslaan. Teveel mystificering en magificering vreet het diepere onderwijs weg, en klot samen tot stad en substad om de natuur te exploiteren. Dat is een markt. De mens parasiteert op moeder natuur. Vandaar dat mens en natuur met elkaar in oorlog zijn. De mens leeft zo in een fantasie.

Calvijn komt hier tegen, en roept de mens terug tot de natuurgrenzen. De mens is afgedwaald. Alhoewel Calvijn Jezus noemt, noemt hij ook het gevaar van overmatige christificering. Het mag niet ten koste van het onderwijs gaan. Toch ligt bij hem christofascisme op de loer. Wij moeten eerlijk snijden met het mes. Dat de mens het langs slinkse wegen en misbruik heeft geprobeerd te verdienen wil niet zeggen dat men het niet eerlijk moet verdienen. Calvijn heeft er vaak een handje van anti-economisch te zijn als het op religie aankomt, en dat kan eng worden. In zijn bijbelverklaring is er meer ruimte voor hemelse economie dan in zijn Institutie. Vandaar dat de Institutie niet op zichzelf mag bestaan, maar ook in zijn bijbelverklaring ligt er soms het gevaar van de Institutie. Het calvinistische pad is niet zonder boobytraps. Overal kunnen valstrikken liggen in de uittocht uit de stad. Calvijn gaat diep, dat wel, maar niet zonder gevaren, niet zonder valstrikken, en die moeten genoemd worden. Wij mogen Calvijn niet romanticeren. Hij was sluw. Deze kerkvader had zijn eigen problematiek, wat hij ook ruiterlijk toegaf. Hij had een temperament, en hij kon het beest wat in hem woedde niet verslaan. Dat gaf hij zelf toe. De reformatie moest nog verder. Ook na Calvijn. Wel is het belangrijk niet te ver af te dwalen van de calvinistische bloedlijnen, maar deze te verdiepen.

Lukas 16:15
Wat hoog is bij mensen, is een gruwel voor God.

Calvijn stelt dat de onzuiverheid van de harten verborgen is, en dat mensen daarom genoegen nemen met het uitwendige. Maar God kijkt eronder en ziet de vreselijke gruwelijkheden en smerigheden. Vandaar dat het bovenaan het lijstje van Calvijn staat om dit onder ogen te komen, dat de mens verdorven is en onder de vloek. Direct daarna komt de noodzaak het vlees te doden. Daar

draait alles om in de leer van Calvijn. Dit zijn zijn voornaamste theologische leerregels, zoals hij dat zelf noemt. Telkens weer ligt er hierin het gevaar dat hij de genade te ver doorvoert, ook al beteugelt hij het ook. Vanwege het mensenwerk dat op de loer ligt noemt hij vaak de uitverkiezing. Ook hierin draaft Calvijn soms door, met name in de Institutie. In zijn bijbel verklaring probeert hij de balans terug te brengen, maar soms verliest hij het. Het monster is te sterk. De reformatie stond nog maar in de kinderschoenen.

In Calvijn's verklaring van 1 Johannes maakt hij duidelijk dat de mens van het leven beroofd is en met geen verdiensten kan verkrijgen. Het kan alleen geschonken worden door God. Alleen door geloof kan de mens deelachtig worden hiervan, stelt Calvijn. Geloof is in de leer van Calvijn een nauwkeurig en volkomen kennen van God. De onverdiende gave moet dus wel in het Evangelie gezocht worden. Men kan het niet zelf, maar door geloof en het zoeken kan het tot de mens komen. Voor Calvijn is dat zoeken een liefhebben van het Evangelie, en een pad van boete en vrees. Er ligt dus altijd deze spanning tussen God en mens, dat de mens het niet kan verdienen, maar het wel moet zoeken en liefhebben en ertoe moet naderen met boete en vrees. Uiteindelijk is het God die geeft en het beoordeelt.

Calvijn stelt dat God de auteur van het geloof is, en dat een voorbijgaande mening die aan wat anders hangt van het geloof verschilt.

Calvijn stelt dat het geestelijke staat voor de waarheid, en dat het de voorpenning is. We kunnen stellen dat het de hemelse valuta is, de hemelse economie. Dat is iets wat de mens niet kent.

Calvijn waarschuwt tegen vleselijke en wereldse liefde, tegen ijdele en zelfzuchtige liefde. Calvijn stelt dat de liefde die bij het geloof hoort de wereld zal overwinnen. Calvijn stelt dat het niet om de naam op zich gaat, maar om het geestelijke werk. Zij die geloven maar niet zoeken komen niet ver.

Nu hebben we hoofdstuk 5 van 1 Johannes besproken van Calvijn's verklaring, oftewel 1J5, een grote wachter van de Logos, van het Woord.

CALVIJN EN DE ONGEBOREN KERK VAN DE ONFORMATIE

In zijn verklaring van 1 Johannes 4 stelt Calvijn dat als men God zegt lief te hebben, die onzichtbaar is, terwijl men het beeld van God, de naaste, die zichtbaar is haat, dan is die liefde vals. Als we de naaste die zichtbaar is niet liefhebben, dan kunnen we God die onzichtbaar is veel minder liefhebben. De andere kant van het verhaal is dat we alleen waarlijk kunnen liefhebben uit geloof en niet uit aanschouwen.

God kwam met onverdiende liefde tot ons, en dat moeten wij vergelden, stelt Calvijn. Er is altijd de basislaag van onvoorwaardelijke liefde, maar voor de hogere liefde moet het toch echt van twee

kanten komen, dat moeten we erbij zeggen, maar Calvijn maakt een punt dat ook onze eigen liefde vanuit God moet stromen, dus in principe moet de mens als eerste een kanaal zijn.

Dat is ook zo met geloven. Er moet dus een zeker monergisme zijn, maar het mag niet extreem worden. Ergens moet er een kruispunt zijn tussen God en mens, waar de hemel de aarde raakt, en de aarde de hemel. Calvijn stelt dat het geloof gepaard moet zijn met zoeken, roepen en liefhebben, op het pad van boete en vrees. Anders is het geloof van geen waarde. Er is veel vals en dood geloof.

Calvijn stelt dat de liefde niet kan bestaan als het geen naastenliefde voortbrengt. Zo niet, dan is het slechts bedriegelijke roem.

Calvijn zegt dat als wij God vrijwillig als een vader liefhebben, dat wij door de straf-vrees niet meer gedwongen worden. In zijn polemische werken bestrijdt hij de vrije wil, maar in zijn bijbelverklaring is hij pastoraler, en beschrijft de relatie tussen ouder en kind. Uiteindelijk komt het allemaal wel van God in de leer van Calvijn, dus wat er dan aan vrije wil is voor de gelovigen, nadat God heeft ingegrepen is dan niet een autonome wil van de mens. Er ligt dus een spanning tussen vrijwilligheid en autonomie, dus tussen onvrije wil, vrije wil, en autonome wil. Van autonome wil is het minst sprake in de leer van Calvijn.

Calvijn stelt dat de vromen eenparig gepijnigd worden totdat God’s liefde als medicijn verlossing biedt. In de leer van Calvijn is er dus verschil tussen vrije wil en autonome wil, en tussen natuurlijke wil en geestelijke wil. De mens kan een natuurlijke wil hebben, ook zelfs een soort van goede wil, maar het is zwaar bezoedeld en verdorven, dus daarom moet de daadwerkelijk goede wil, de geestelijke wil, van God komen. De mens heeft altijd een onzuivere wil, terwijl God een zuivere wil heeft. Hoe dan ook moet de mens blijven streven naar het goede, blijven roepen en blijven zoeken.

Calvijn stelt dat God liefde is. Het geloof maakt dat God, ofterwel de liefde, in de mens blijft. Daarom zijn geloof en liefde onlosmakelijk aan elkaar verbonden. Daar waar het wordt losgekoppeld is het geen geloof meer. De liefde is het bewijs van het geloof.

Wie roemt God te hebben maar zijn naaste niet liefheeft, dat noemt Calvijn slechts ijdelheid, en zo iemand scheurt God van zich weg.

Wij moeten liefdeloos geloof daarom schuwen en verachten. Zowel de oude als de nieuwe bijbel stellen dat de liefde meer is dan geloof.

Wat is dat dan : men staat vooraan in de kerk te lofprijzen, maar ziet niet naar hun naasten om, dat is geen geloof, maar eigen roem, aandachttrekkerij. Liedjes zingen terwijl de aarde naar de mallemoer gaat door liefdeloosheid. Het is God een gruwel. Zowel de oude bijbel als de nieuwe bijbel waarschuwen tegen dit soort liedjes zingen. God kan het niet aanhoren. Met zoveel afgoden in hun hart komen ze tot God. Dat is niet meer God waartoe ze naderen, maar de zangafgod, ook één van de koppen van het Pseudo-Johannes monster. Overmatig zingen is iets van het vlees en dooft het geestelijke. Begin met het overdenken van de Psalmen van Beloch voordat je je mond opentrekt. Wees als de stille, luisterende en toetsende Maria, niet als de dwaze, overmoedige Martha.

God kan het niet aanhoren als het vlees zingt. Het is allemaal lichtzinnigheid.

Calvijn laat ook twee verschillende soorten liefde zien : de van God ingegeven liefde, en de door de mens toegedragen liefde tot God, maar uiteindelijk stromen beiden vanuit de bron van God. Als God Kennis is, en Liefde, dan kan een mens ook niet waarlijk liefhebben buiten deze bron om.

In de leer van Calvijn is God als de almoeder of oermoeder verworpen door de mens, maar dat heeft God's liefde niet teniet gedaan, want de mens was nog ongeboren. Calvijn noemt hen die de liefde van het geloof scheiden ongeformeerd.

Calvijn stelt dat alleen zorgvuldigheid uiteindelijk leidt tot zuivere onderscheiding. Calvijn stelt dat de vromen ontdekt moeten worden aan de afgrijselijke bedrieglijkheden die van God afleiden.

Calvijn strijdt tegen de vrije wil, de verdiensten der werken en de versierde godsdienst. Hij laat zien dat het allemaal vanuit God moet komen. Toch is er een vrijwilligheid als gave van God. We kunnen stellen dat Calvijn hier in wezen over het eeuwige touw spreekt, en over verborgen geheimenissen die hij in principe verdiept en nuanceert in zijn verdere verklaring. Er ligt geen 'ja' in de voorwerpelijkheid, maar wel een mogelijke 'ja' in de onderwerpelijkheid en de verbandelijkheid, maar Calvijn laat zich daar nauwelijks over uit, alleen als hij daartoe door God wordt gedreven.